

Nr 120

Utlåtande i anledning av väckta motioner om pension eller understöd åt vissa personer.

(5:e avd.)

Statsutskottet får härmed avgiva utlåtande i anledning av väckta motioner om beredande av pension eller understöd åt vissa anställningshavare i statens tjänst m. fl.

1:o) **F. d. förmannen vid Karlskrona örlogsvarv John Edvin Emanuel Andersson.** I motionen II: 30 hemställer herr *Johnsson* i Kastanjegården, att förmannen John E. E. Andersson på telesektionen vid örlogsvarvet i Karlskrona måtte tillerkännas full pension fr. o. m. den 30 september 1956.

Till stöd för ifrågavarande förslag anför motionären följande.

Förmannen vid telesektionen vid örlogsvarvet i Karlskrona John E. E. Andersson anställdes den 30 september 1908 som skeppsgosse i Karlskrona. Efter anställning medelst kontrakt vid sjövarnsskåren i Karlskrona den 1 oktober 1910 genomgick han olika kurser och skolor, vilka 1914 avbröts genom världskriget. Efter kriget avgick han 1919 och erhöll plats vid lotsverket å fyrskeppet Ölandsrev, men då något avancemang ej var att påräkna där utan styrmansexamen, återvände han till flottan den 8 april 1921, genomgick vederbörliga skolor och blev kompetent för befordran till underofficer hösten 1922.

På grund av den då pågående försvarsutredningen blev från år 1924 all befordran till UO stoppad i avvaktan på riksdagens beslut. År 1926 fastställdes den nya försvarsordningen och fick till följd bl. a. reducereing av underofficerskadern. De som haft turen att vara befordrade till UO kunde antingen tvångsvis eller frivilligt överföras till övergångsstat mot erhållande av pension. För Andersson blev det ett icke önskvärt avsked, som fråntog honom en tryggad anställning med framtida pensionsrättigheter. Hans sammanlagda tjänstetid inklusive skeppsgosseåren var då 17 år.

Efter att en tid ha vistats i Amerika kom Andersson tillbaka till Sverige i april 1940 och anställdes som flaggkorpral den 9 maj samma år. Senare blev han befordrad till underofficer av 2 gr och hade anställning som sådan t. o. m. den 30 juni 1946, utom en kortare tid, nämligen 1 juli 1944 till 30 november 1944. Under dessa fem år och åtta månader avdrogs pensionsavgifter på utgående lön.

I anslutning till militärt avsked den 30 juni 1946 erhöll Andersson civilanställning som extra tjänsteman. Denna anställning hade olika former, senast och intill pensionsåldern den 30 september 1956 som förman på telesektionen vid örlogsvarvet i Karlskrona. Andersson kvarstår med

varvsmyndigheternas medgivande fortfarande och t. v. i samma tjänst, dock längst till den 31 mars innevarande år, för att eventuellt kunna få sin pensionsfråga ordnad.

Hans sammanlagda tjänstetid utgör alltså 32 år och 11 månader, vartill kommer cirka ett års tjänstetid i lotsverket.

Den först tillerkända pensionstiden utgjorde 12 år, 5 månader och 21 dagar, men på särskild framställning har Kungl. Maj:t med hänvisning till olika bestämmelser utökat tiden med 10 år och 8 månader. Kvar står dock det faktum att denna tidsberäkning endast utgör ungefär två tredjedelar av hela tjänstetiden. Den pension som Andersson erhållit utgör ungefär 430 kronor per månad. Detta belopp är så litet, att han icke bara måste begära skattebefrielse utan även löper risk att behöva anlita socialvården. Vid full pension skulle han däremot erhålla ungefär 661 kronor per månad. Om ej riksdagsbeslutet i försvarsfrågan tillkommit 1926 skulle han nu haft en tryggad ålderdom. Då Anderssons pensionsfråga synes vara ett specialfall måste det anses vara skäligt att han erhåller full pension.

Hos Kungl. Maj:t anhöll Andersson år 1956 att vid avgången ur tjänst komma i åtnjutande av oavkortad pension.

I häröver avgivet utlåtande anförde *försvarets civilförvaltning* följande.

Sökanden, som är född den 3 september 1893, synes vid uppnåendet av den för honom i innehavande befattning gällande pensioneringsperiodens övre gräns med utgången av september 1956 kunna åberopa en för pension beräknelig tjänstetid av 8 år 7 månader. — Av ansökningshandlingarna och av försvarets civilförvaltning införskaffad utredning framgår, att sökanden innehaft ej pensionsberättigande anställning i statens tjänst dels såsom extra fyrbiträde tidsperioderna den 23 april—den 5 november 1920, den 13 juni—den 26 oktober 1927, den 8 november 1927—den 20 februari 1928 samt den 2 mars—den 19 april och den 3 maj—den 23 juli 1928, dels såsom manskap över stat tidsperioderna den 9 maj 1940—den 30 juni 1944 och den 1 december 1944—den 30 juni 1946, dels ock såsom extra tjänsteman tiden den 1 juli 1946—den 31 mars 1955. — Civilförvaltningen tillstyrker, att Kungl. Maj:t med stöd av 15 § 3 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente medgiver, att såsom tjänstår i pensionshänseende enligt reglementet må tillgodoräknas sökanden 2/3 av nämnda anställningstider eller i avjämnat tal 10 år 8 månader.

Statskontoret anförde i anledning av ansöknigen följande.

Handlingarna utvisa, att Andersson uppnår den för honom gällande pensioneringsperiodens övre gräns den 30 september 1956 och att han då författningsenligt kan räkna, förutom anställningstiden som extra ordinarie befattningshavare vid örlogsvarvet i Karlskrona, jämväl 2/3 av den tid han efter fyllda 21 år innehaft fast anställning såsom manskap vid försvaret. Därjämte äger han jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 5 juni 1953 tillgodoräkna 2/3 av anställningstiderna över stat vid flottan under åren 1940—1946. Inalles skulle Andersson således utan särskilt medgivande kunna räkna sammanlagt högst 12 år 5 månader 20 dagar för pension. — Statskontoret har icke något att erinra mot att Andersson får tillgodoräkna 6 år 10 månader eller 2/3 av övriga åberopade icke pensionsgrundande anställningsperioder om sammanlagt 10 år 3 månader 21 dagar, var-

under han varit anställd som extra fyrbiträde eller extra tjänsteman vid flottan samt vid örlogsvarvet i Karlskrona. Tillika torde böra förklaras, att Andersson icke må vidkännas den reduktion av pensionsunderlaget, varom förmåles i 6 § 2 st. förordningen om ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för civila statstjänstemän m. m. (SFS 1951:335).

Genom beslut den 12 oktober 1956 medgav *Kungl. Maj:t* dels med stöd av 15 § 3 mom. 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, att Andersson finge såsom tjänstår för pension enligt reglementet tillgodoräkna 10 år 8 månader av tid, varunder han innehaft anställning som manskap över stat eller eljest icke pensionsberättigande anställning i statens tjänst, dels ock med stöd av 6 § andra stycket förordningen 1951:335, att vid bestämmande av ålderspension för Andersson finge utan nedsättning tillämpas för tjänsten såsom förman i Ce 15 gällande pensionsunderlag utan hinder av att han innehaft densamma endast 1 år 6 månader.

Utskottet. Vad i motionen anförts till stöd för det däri framförda förslaget utgör enligt utskottets mening inte tillräcklig anledning för riksdagen att — med frångående av *Kungl. Maj:ts* beslut om tillgodoräkning av tjänstår för pension — besluta om förhöjd pension åt Andersson. Utskottet hemställer därför,

att motionen II: 30 icke må av riksdagen bifallas.

2:o) **F. d. professorn Hans Anton Nömmik.** I motionen I: 206 hemställer herr *Osvald*, att riksdagen måtte besluta att professor Nömmik tillerkännes en pension motsvarande 12/15 av den pension, som han skulle ha erhållit, därest han tjänstgjort minst 15 år innan han uppnått 65 års ålder.

Till stöd för ifrågavarande förslag anför motionären följande.

Sedan den 16 november 1944 tjänstgör f. d. professorn vid universitetet i Dorpat, Estland, Hans Anton Nömmik på förordnanden som assistent resp. förste assistent vid lantbrukshögskolans och statens lantbruksförsöks kemiska analyslaboratorium i Ultuna, Uppsala. Han är född i Estland den 2 december 1882 men har under sin väl vitsordade verksamhet i Sverige ej kunnat förvärva det antal tjänstår, som äro erforderliga för att han författningsenligt skulle kunna erhålla ålderspension för sig och sin maka.

I skrivelse av den 20 juli 1956 till styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök anhöll därför professorn och föreståndaren för lantbrukshögskolans institution för allmän och organisk kemi med det kemiska analyslaboratoriet, Olof Svanberg, att styrelsen måtte vidtaga åtgärder i syfte att tillförsäkra Nömmik med maka största möjliga pensionsförmån.

Av professor Svanbergs skrivelse kan utläsas följande:

»Såsom framgår av bifogade översikt över professor Nömmiks levnadsbana är han född i Kurista i Estland den 2 december 1882, och har efter en mycket gedigen utbildning inom lantbrukskemi och marklära vid dåvarande Petersburgs universitet samt en omfattande lantbruksvetenskaplig

verksamhet beklätt viktiga poster i Ryssland och i sitt hemland, varit professor i marklära och lantbrukskemi vid universitetet i Dorpat och dekanus vid sistnämnda universitets lantbruksfakultet samt utövat ett omfattande lantbruksvetenskapligt författarskap.

I slutet av september 1944 anlände professor Nömmik som politisk flykting till Sverige.

På grund av de rådande förhållandena och därigenom att professor Nömmik då uppnått 61 års ålder samt ännu ej var svenskspråkig, förelåg ej så många olika möjligheter för hans inplacering i det svenska samhället på ett sätt som motsvarade och gjorde rättvisa åt hans utbildning, kompetens och omfattande lantbruksvetenskapliga erfarenhet. Då det emellertid vid denna tid, liksom senare, varit svårt att finna verkligt kvalificerade befattningshavare såsom assistenter vid lantbrukshögskolans kemiska analyslaboratorium, vilka befattningar i avsaknad av kompetenta svenska sökande ofta måst uppehållas på vakansförordnanden, kunde vi erbjuda professor Nömmik att uppehålla ett dylikt förordnande, med heltidstjänst, vilket han omedelbart antog.

Professor Nömmik har sålunda sedan den 6 november 1944 varit oavbrutet anställd vid lantbrukshögskolans analyslaboratorium, först med arvode, från 16 augusti 1945 som extra tjänsteman i Cg 22 (Eo 18). Han har tjänstgjort som vikarie på förste assistenttjänst i Ce 24—25 följande tider: 1 januari 1950—31 januari 1951; 1 februari—31 maj 1953; 1 november—3 december 1953; 9 januari—13 mars och 27 april—14 juni 1956.

Professor Nömmiks i förhållande till sin kompetens och tjänstbarhet blygsamma lönegradsplaceringar ha varit betingade av att han under de första 7—8 åren av sin härvarande verksamhet ej var svensk medborgare samt att han därefter, på grund av överskriden svensk pensionsålder, föredragit att fortsättningsvis göra oss sina tjänster på vikariats- och vakansförordnanden framför att draga sig tillbaka. Såsom skall framgå av det följande har professor Nömmiks kvarstående i tjänst vid analyslaboratoriet obetingat varit till fördel för högskolans och lantbruksförsökens verksamhet.

Över professor Nömmiks nu snart 12-åriga verksamhet vid lantbrukshögskolans kemiska analyslaboratorium får jag avge utlåtandet att han alltid med det största nit, intresse och sakkunskap ägnat sig åt sin uppgift och med största beredvillighet åtagit sig krävande analysuppdrag. Samarbetet mellan professor Nömmik, laboratoriets ledning, dess uppdragsgivare och övriga personal har varit utmärkt, och även enligt uttalanden av de övriga assistenterna vid laboratoriet har hans inställning till analyslaboratoriets arbete och förpliktelser varit förebildlig. Såsom varit att förvänta, har hans betydande lantbruksvetenskapliga erfarenhet och därpå grundade omdöme utgjort en betydande tillgång.

I och för ett möjligast välvilligt ställningstagande till ifrågavarande ärende får jag slutligen särskilt understryka professor Nömmiks tidigare akademiska lärargärning för hl. a. numera i Sverige verksamma tjänstemän av estnisk proveniens. Denna synpunkt synes mig så mycket mera beaktansvärd, som den på grund av sin sannolika sällsynthet väl icke kan tänkas få någon prejudicerande betydelse.»

Ärendet behandlades av lantbrukshögskolans styrelse vid sammanträde den 23 augusti 1956, varvid styrelsen beslöt att hos Kungl. Maj:t underdånigt hemställa om att professor Nömmik måtte tillerkännas största möj-

liga pension. Styrelsen anslöt sig därvid helt till vad professor Svanberg anfört i ovan återgivna skrivelse och underströk särskilt, att professor Nömmiks stora lantbruksvetenskapliga erfarenhet utgjort en betydande tillgång för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök under den långa tid han varit verksam där. Styrelsen fann det därför skäligt, att han komme i åtnjutande av pension, trots att han författningsenligt icke vore berättigad till sådan.

Enligt vad som framgått av ärendets fortsatta behandling i civildepartementet saknas de formella förutsättningarna för ett årligt pensionsbelopp, i det att professor Nömmik ej tjänstgjort erforderliga 15 år före uppnåendet av 65 års ålder. Det engångsbelopp, som enligt gällande bestämmelser kan tillerkännas vederbörande, måste anses vara synnerligen otillfredsställande såsom ersättning för en pensionsförmån för en så högt kvalificerad tjänstgöring som den, varom här är fråga. Härav framgår tydligt, att det i föreliggande fall ej kan vara riktigt att fasthålla vid ovannämnda villkor såsom förutsättning för en välförtjänt pensionsförmån. Då professor Nömmik nu tjänstgjort i över 12 år, synes det rimligt, att han tillerkännes en pension utgörande 12/15 av den, som enligt bestämmelserna skulle utgå för tjänstgöring i minst 15 år före 65 års ålder.

Genom beslut den 10 januari 1957 har *Kungl. Maj:t* funnit den i motionen omnämnda framställningen från styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök icke föranleda annan åtgärd än att *Kungl. Maj:t* såsom gratifikation tillerkännt Nömmik ett engångsbelopp av 2 000 kronor. *Statskontoret* hade i utlåtande över framställningen uttalat, att med hänsyn till att Nömmiks anställningstid vid lantbrukshögskolan före fyllda 65 år uppgått till endast något mer än 3 år förutsättningar syntes saknas för att han skulle kunna komma i åtnjutande av pension av statsmedel.

Utskottet. Såsom av handlingarna framgår, har av Nömmiks 12-åriga anställningstid hos lantbrukshögskolan endast något mera än tre år infallit före uppnåendet av den normala pensionsåldern 65 år. I likhet med statskontoret finner utskottet det vid sådant förhållande inte kunna ifrågakomma att Nömmik beredes någon pension av statsmedel. Med hänsyn härtill och under erinran att *Kungl. Maj:t* genom beslut den 10 januari innevarande år tillerkännt Nömmik en gratifikation av 2 000 kronor hemställer utskottet,

att motionen I: 206 icke må av riksdagen bifallas.

3:o) **Filosofie doktorn Sven Magnus Hjalmar Rosén.** I de likalydande motionerna I: 367 och II: 453, väckta den förra av herr *Mogård* och den senare av fru *Ewerlöf*, har hemställts, att riksdagen måtte, trots att de formella förutsättningarna härför saknas, besluta att fil. dr Sven Magnus Hjalmar Rosén beviljas en skälig pension.

Till stöd för ifrågavarande förslag anförs i motionen II: 453 följande.

Fil. dr Sven Magnus Hjalmar Rosén, född den 13 juni 1879, boende i Engelbrekts församling i Stockholm, har tjänstgjort som lärare vid Dalslands folkhögskola 1905—1907 och vid folkhögskolan och lantmannaskolan Fridhem i Svalöv 1907—1917, som t. f. rektor vid Billströmska folkhögskolan på Tjörn sommaren 1908, som rektor vid Göteborgs och Bohus läns folkhögskola i Grebbestad 1917—1920, som vikarierande lektor vid Djursholms samskola 1920—1921, som vikarierande lärare vid Whitlockska samskolan i Stockholm 1921—1922, som vikarierande adjunkt vid högre realläroverket å Norrmalm i Stockholm 1921—1922 och som lärare och föreläsare vid Stockholms Borgarskola 1920—1931. Efter år 1931 har han ägnat sig åt författarskap, forskning, föreläsningsverksamhet bl. a. inom folkbildningen, översättningsarbete och redigering av konversationslexikon.

Handlingar som utvisar de goda vitsord han erhållit vid olika tjänstgöringar kommer att inlämnas till utskottet.

Dr Roséns tjänstgöringar och övriga arbetsinsatser har dock icke varit av sådan art och längd att de kunnat bilda underlag för en pension.

Mot bakgrund av den betydande tjänstgöring dr Rosén utfört och de goda vitsord han erhållit och då han är i stort behov av hjälp anhålles, att han kommer i åtnjutande av en pension, som kan anses skälig.

Över förevarande motioner har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, utlåtande avgivits av *statskontoret*, som anfört följande.

Av handlingarna inhämtas,

att Rosén är född den 13 juni 1879 och således mer än 77 år gammal,

att han tjänstgjort som andre lärare vid Dalslands folkhögskola under vinterkurserna 1905—1906 och 1906—1907 samt under sommarkursen 1907,

att han under läsåren 1907—1917 varit förste lärare vid folkhögskolan och andre lärare vid lantmannaskolan Fridhem i Svalöv.

att han sommaren 1908 tjänstgjort som tillförordnad rektor vid Billströmska folkhögskolan på Tjörn,

att han varit föreståndare och förste lärare vid folkhögskolan i Grebbestad fr.o. m. den 16 september 1917 t. o. m. den 30 april 1920, då han på egen begäran entledigades,

att han varit vikarierande lektor vid Djursholms samskola läsåret 1920—1921 med en tjänstgöring av 23 veckotimmar under höstterminen och 22 under vårterminen,

att han innehaft vikariat under läsåret 1921—1922 vid Whitlockska samskolan och vårterminen 1923 vid högre realläroverket å Norrmalm i Stockholm och därvid meddelat undervisning 1—3 respektive 8 veckotimmar,

att han tjänstgjort såsom lärare och föreläsare vid Stockholms Borgarskola åren 1920—1931 samt

att han därefter ägnat sig åt författarskap, forskning, föreläsningsverksamhet m. m.

Enligt vad statskontoret under hand inhämtat från statens pensionsanstalt har Rosén under tiden 1 januari 1908—30 april 1920 varit delägare i dövsstumlärarnas pensionsanstalt. De årliga avgifterna för tjänstepensionen ha varierat mellan 150 och 480 kronor. Därest Rosén hade kvarstått i sin anställning vid folkhögskola efter den 1 juli 1926, vid vilken tidpunkt dövs-

stumlärarnas pensionsanstalt uppgick i statens pensionsanstalt, hade han varit berättigad till uppskjuten tjänstepension, beräknad på av honom erlagda avgifter. Enär Rosén redan tidigare lämnat sin tjänst, föreligger icke någon dylik rätt för honom. Övriga åberopade anställningar ha icke varit av pensionsgrundande natur. Beträffande Stockholms Borgarskola må framhållas, att statsbidrag icke utgått till dess verksamhet under den tid, Rosén tjänstgjort därstädes.

Såsom framgår av det ovan anförda har Rosén efter 43 års ålder icke varit sysselsatt i statlig eller statsunderstödd verksamhet. Ej heller har han efter fyllda 52 år innehått anställning inom skolväsendet. Han uppfyller sålunda ej för erhållande av s. k. riksdagspension bl. a. gällande villkor, att ha fullgjort tjänstgöring intill den för pensionsberättigade lärare i allmänhet gällande avgångsåldern, 65 år. Med hänsyn härtill och då — enligt statskontorets mening — förutsättningar för beviljande av s. k. honnörspension ej heller föreligga, får ämbetsverket föreslå, att motionerna icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet. Såsom av handlingarna i ärendet framgår har Rosén — vilken är född den 13 juni 1879 och således uppnått en levnadsålder av 77 år — efter 43 års ålder inte varit sysselsatt inom statlig eller statsunderstödd undervisningsverksamhet och efter fyllda 52 år inte innehått någon anställning inom skolväsendet över huvud taget. Efter år 1931 synes han ha ägnat sig huvudsakligen åt författarskap, föreläsningverksamhet samt forsknings- och översättningsarbete, varjämte han under tiden 1 februari 1945—30 september 1946 utfört visst arbete åt 1944 års hamnutredning. Då för beviljande av s. k. riksdagspension i likartade fall plägat krävas att vederbörande fullgjort tjänstgöring intill den i allmänhet gällande avgångsåldern 65 år, är utskottet inte berett att tillstyrka att Rosén tillerkännes en pension av statsmedel.

Enligt vad utskottet inhämtat, har frågan om beredande av understöd åt Rosén på grund av hans omförmälda tjänstgöring inte varit underställd Kungl. Maj:ts prövning.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att motionerna I: 367 och II: 453 icke må av riksdagen bifallas.

4:o) **Förra städerskan Kerstin Johansson.** I motionen II: 152 hemställer fru *Torbrink*, att riksdagen måtte meddela beslut om pension åt städerskan vid länsstyrelsen i Kalmar län Kerstin Johansson på grund av hennes anställning vid länsstyrelsen.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande förslag får utskottet hänvisa till motionen.

Genom beslut den 15 mars 1957 har *Kungl. Maj:t* — med anledning av en utav Kerstin Johansson hos statens pensionsanstalt gjord, av anstalten

med utlåtande av länsstyrelsen och eget utlåtande för Kungl. Maj:ts prövning överlämnad ansökning — medgivit, att Kerstin Johansson må, räknat från och med den 1 april 1956, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 480 kronor jämte rörligt tillägg.

Utskottet. Då Kungl. Maj:t numera beviljat Kerstin Johansson en enligt sedvanliga grunder beräknad s. k. städerskepension, påkallar den väckta motionen inte någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer därför,

att motionen II: 152 icke må av riksdagen bifallas.

5:o) **F. d. ingenjören Otto Jakob Iverus.** I motionen II: 452 hemställer herr *Håstad m. fl.*, att riksdagen måtte bevilja förre ingenjören vid vattenfallsstyrelsen O. J. Iverus en med lämpligt belopp höjd sjukpension eller ett motsvarande understöd.

Till stöd för ifrågavarande förslag anförs i motionen följande.

Ingenjören O. J. Iverus i Stockholm, som är född den 28 augusti 1895 och som 1916 utexaminerades från tekniska gymnasiet i Härnösand, anställdes den 1 februari 1943 i vattenfallsstyrelsen, sedan han under ett halvår dessförinnan hade haft konsultationsuppdrag från styrelsens elektrobyggnadsbyrå. Efter att först ha varit tillfällig ingenjör i dåvarande lönegrad 20 antogs Iverus 1 december 1943 som e. o. ingenjör i Ce 25. Han tjänstgjorde fram till 1 oktober 1949 som föreståndare för elektrobyråns redskaps- och verktygskontor. Enligt egen uppgift »avkrävdes» han vid anställningen löfte att ej söka sig bort från verket. På förslag av verkets dåvarande chef invaldes Iverus 1945 i Svenska teknologföreningen, oaktat han icke besatt vissa formella kvalifikationer. Iverus uppsades emellertid den 15 juni 1949, men efter besvär över uppsägningen tillerkändes Iverus av vattenfallsstyrelsen den 7 november samma år avsked med sjukpension (grundbeloppet 4 440 kronor fram till folkpensionsåldern, därefter 3 996 kronor per år).

Ifrågavarande ärende har från Iverus' sida gjorts till föremål för en rad framställningar under årens lopp till regeringen, i vilka han riktat kritik mot det sätt, på vilket han mot sin vilja nödgades lämna verket eller ansåg sig tvungen att godta uppgörelsen om sjuklön. Alla dessa framställningar ha prövats av regeringen utan att föranleda någon åtgärd. I en PM, som skall överlämnas till utskottet, redogöres närmare för ärendets olika stadier och för vad som anförts från den klagandes och från myndigheternas sida.

Utän att kunna ta någon ståndpunkt i sakfrågan vilja vi framhålla att Iverus till följd av vad som inträffat försatts i en mycket prekär ekonomisk situation. Hans skuldsumma har enligt hans egen uppgift ökat från ca 30 000 kronor år 1950 till omkring 80 000 kronor år 1955. Han har också för sina barns uppfostran måst anlita socialvården. Avskedandet har för honom vid hans ålder uppenbarligen blivit ett hårt slag som han inte kunnat utstå. De rent mänskliga omständigheterna i detta fall borde enligt vår mening motivera ett avsteg från de regler, som statsmakterna eljest tillämpa när sjukpension beviljas.

Över förevarande motion har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, utlåtanden avgivits av *vattenfallsstyrelsen* och *statskontoret*.

Vattenfallsstyrelsen har anfört följande.

Ingenjör Iverus anställdes hos vattenfallsstyrelsen den 1 februari 1943 såsom tillfällig tjänsteman, erhöll extra ordinarie anställning den 1 december 1943 och beviljades den 21 december 1949 sjukpension att utgå från och med den 1 januari 1950. Pensionens grundbelopp fastställdes i enlighet med bestämmelserna i 1947 års allmänna familjepensionsreglemente (SFS år 1947 nr 417) till 4 440 kronor för tiden 1 januari 1950—31 juli 1962 och till 3 996 kronor för tiden därefter. På grundbeloppet har utgått rörligt tillägg enligt för tiden gällande bestämmelser, och pensionen utgår för närvarande med 632: 70 kronor per månad.

Den Iverus tillerkända pensionen utgår enligt bestämmelserna i gällande pensionsreglemente. Därest riksdagen skulle finna, att undantag från dessa skulle i detta fall vara motiverat, vill vattenfallsstyrelsen ej motsätta sig att sådant undantag göres eller att Iverus tillerkännes understöd.

Statskontoret har anfört följande.

Från vattenfallsstyrelsen har statskontoret under hand inhämtat, att Iverus genom styrelsens beslut den 21 december 1949 beviljats avsked fr. o. m. den 1 januari 1950 och därvid tillerkänts sjukpension med ett årligt grundbelopp av 4 440 kronor före 67 års ålder och 3 996 kronor för tiden därefter. Pensionens storlek har med stöd av bestämmelserna i 18 § 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente beräknats efter en tid av 16 år 9 månader eller tiden fr. o. m. Iverus' tillträdande av extra ordinarie anställning vid vattenfallsstyrelsen den 1 december 1943 t. o. m. den 31 augusti 1960, då han skolat uppnå den för honom gällande pensionsåldern. Vid tidpunkten för avgången med sjukpension uppgick den författningsenligt tillgodoräkningsbara tiden till 6 år 1 månad.

Den Iverus tillerkända sjukpensionen är sålunda av samma storleksordning som den ålderspension, han skulle ha erhållit, för den händelse han kvarstått i tjänst intill pensionsåldern. Därest föreskrifterna i 8 § förordningen den 1 juni 1951 om ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för civila statstjänstemän m. m. (SFS nr 335) varit tillämpliga på Iverus, hade ytterligare ett tjänstår kunnat tillgodoräknas honom. Att medgeva en häremot svarande höjning av sjukpensionen skulle emellertid innebära, att densamma finge bestämmas med utgångspunkt från föreskrifter, som tillkommit efter det Iverus avgått med pension, vilket skulle stå i strid med gällande pensioneringsgrunder.

Då Iverus' sjukpension torde få anses gynnsam i förhållande till hans relativt korta anställningstid hos vattenfallsstyrelsen och då vad i motionen anförts enligt statskontorets mening icke motiverar, att någon ytterligare förmån tillerkännes honom, avstyrker ämbetsverket, att åtgärder vidtagas i syfte att tillmötesgå motionen.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, beviljade vattenfallsstyrelsen den 21 december 1949 Iverus avsked med sjukpension att utgå från och med den 1 januari 1950. Vid tidpunkten för avgången uppgick Iverus' tillgodoräkningsbara anställningstid i statens tjänst till allenast

sex år en månad; sjukpensionen har emellertid med stöd av bestämmelserna i 18 § 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente beräknats efter en tid av 16 år 9 månader, motsvarande den sammanlagda tjänstetid Iverus skulle ha intjänat, därest han kvarstått i tjänst intill den för honom gällande pensionsåldern. I enlighet härmed utgår pensionen, inberäknat rörligt tillägg, f. n. med ett belopp av 632 kronor 70 öre i månaden.

Denna pension måste, såsom även statskontoret påpekat, betraktas såsom i och för sig gynnsam med tanke på Iverus' kortvariga anställningstid. Med hänsyn härtill och då de särskilda omständigheter, som i motionen andragits till stöd för det däri framförda förslaget, enligt utskottets mening inte är av beskaffenhet att motivera vare sig en tilläggs pension eller något däremot svarande understöd vid sidan av den författningsenliga pensionen, kan utskottet inte biträda motionsyrkandet.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att motionen II: 452 icke må av riksdagen bifallas.

6:o) **Förre verkstadsarbetaren Johan Mauritz Strand.** I motionen II: 247 hemställer herr *Kärlander*, att riksdagen måtte tillerkänna verkstadsarbetaren Johan Mauritz Strand i Torpshammar den tjänstepension, som skulle utgått om Strands anställningstid infallit före fyllda 63 år.

Till stöd för ifrågavarande förslag anförs i motionen följande.

Verkstadsarbetaren Johan Mauritz Strand, född den 11 maj 1885 och boende i Torpshammar, Västernorrlands län, anställdes den 18 november 1940 vid statens vattenfallsverk och har under tiden fram till den 29 september 1956 innehaft denna anställning, då han slutade på egen begäran.

Den sammanlagda anställningstiden utgör 15 år 10 månader 9 dagar, därav knappt 8 år före fyllda 63 år.

Detta innebär, att varken Kungl. Maj:ts kungörelse den 30 juni 1947 med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst (SFS 1947 nr 490) eller 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare (SFS 1947 nr 422) är tillämpligt för Strands vidkommande.

Då det tydligt framgår av utfärdade arbetsbetyg att Strand under hela sin anställningstid på ett fullgott sätt skött sitt ofta ganska krävande arbete, anser jag att det är denna arbetsinsats i samhällets tjänst som bör vara avgörande för erhållande av pension.

Över förevarande motion har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, *vattenfallsstyrelsen* avgivit utlåtande och därvid anfört följande.

Strand är född den 11 maj 1885 och har varit anställd vid statens vattenfallsverks kraftstationsbyggnader under tiden 18 november 1940—29 september 1956. Det förhållandet att Strand vid anställandet i statens vattenfallsverks tjänst uppnått 55 års ålder gjorde att intet av de vid hans avgång ur tjänst gällande pensionsreglementena för arbetare kunde vinna tillämpning för hans vidkommande.

Vattenfallsstyrelsen kan vitsorda de i motionen lämnade uppgifterna beträffande Strands anställningstid i statens vattenfallsverks tjänst och även hans sätt att fullgöra sina arbetsuppgifter.

Därest riksdagen skulle anse det motiverat att Strand tillerkännes pension eller understöd har vattenfallsstyrelsen intet att erinra däremot.

Utskottet. Då den väckta pensionsfrågan i enlighet med gällande praxis i första hand bör prövas av Kungl. Maj:t, hemställer utskottet, att motionen II: 247 icke må av riksdagen bifallas.

7:0) **Förra vägvakten Erika Bernhardina Johansson.** I motionen II: 27 hemställer herr *Senander*, att riksdagen måtte besluta tilldela förra vägvakten vid statens järnvägar Erika Bernhardina Johansson skälig pension.

Till stöd för ifrågavarande förslag anför motionären följande.

Den 8 oktober 1949 fick vägvakten vid Sorselevägen å järnvägslinjen Storuman-Gubberget, Erika Bernhardina Johansson, lämna sin anställning vid statens järnvägar på grund av bevakningens upphörande. Anställningen hade dessförinnan oavbrutet pågått sedan den 1 oktober 1931 eller i 18 år 8 dagar. Hennes vitsord var: uppförande Gott, duglighet God.

Johansson hemställde, då uppsägningen verkställdes, muntligen att SJ skulle bereda henne fortsatt likvärdigt arbete.

Uppsägningen delgavs Johansson genom banbitrådet K. M. Lindström, som efter delgivningen framförde hennes hemställan till närmaste befäl samtidigt med återställandet av uppsägningshandlingarna. Något resultat av Johanssons hemställan blev det emellertid icke.

Senare gjorde Johansson en framställning till järnvägsstyrelsen om pension eller tjänstelivränta. Genom beslut den 8 mars 1955 meddelade järnvägsstyrelsen, att då Johansson vid anställningens upphörande icke uppfyllde stadgade förutsättningar för erhållande av pension, tjänstelivränta eller någon annan därmed jämförlig förmån från statens järnvägar, kunde framställningen icke bifallas.

Efter 18 års tjänst hos SJ tvingades sålunda Johansson lämna sin anställning utan att erhålla något vederlag. Hon ville fortsätta sitt arbete i SJ:s tjänst men erhöll ingen möjlighet därtill. På grund av formella hinder kunde inte heller pension eller tjänstelivränta beviljas henne.

Under sådana förhållanden anser undertecknad att skäl föreligger att underställa riksdagen frågan om pension med skäligt belopp till Johansson.

Utskottet. Då den väckta frågan är av beskaffenhet att böra i första hand prövas av Kungl. Maj:t hemställer utskottet, att motionen II: 27 icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 14 maj 1957

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Karl Andersson, Ohlson, Gillström, Näsström, Hesselbom, fröken Andersson, herrar Einar Persson, Sundelin, Erik Svedberg, Pålsson, Holmqvist, Rikard Svensson, Jacobsson och fru Svenson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Malmborg, Petterson i Degerfors, Thapper, Jansson i Kalix, Persson i Växjö, Gustafsson i Stockholm, Andreasson, Löfroth, Gerhard Nilsson i Gävle, Nelander, Heckscher, Gustafsson i Mem och fröken Liljedahl.